

Argonun Kuramsal Yapısı ve Esir Şehrin Mahpusu Örneği Deniz DEPE*

Özet

Argonun kelime anlamı, tarihi, tasnifi gibi meseleler üzerinde çok sayıda çalışma yapılmış ve bu konu özellikle dilbilimciler tarafından incelenmiş ancak edebî metne ne kattığı hususu üzerinde çok durulmamıştır. Kurmaca metinlerde argonun kullanımı tarihî birtakım gerekçelere, sosyolojik tespitlere, yazarın gerçekçilik arzusuna dayandırılmıştır. Oysa argonun metindeki işlevinin, edebî metnin içeriğinden ziyade dilin kullanımında yazarına nasıl bir imkân sağladığı sorusunun cevabına da bakmak gerekir. Argo, devrin diline bir itiraz olarak okunabilir.

Bu makalede Jonathon Green'in Slang A Very Short Introduction adlı kitabı temel alınarak argonun kuramsal yapısı incelenmiş, tasnif ve ölçütler üzerinde durulmuştur. Daha sonra Türkçede argonun tarihi gelişimine ve Türkçedeki argo sözlüklerine kısaca değinilmiştir. Argonun edebî metinde nasıl bir işlevi olabileceği tartışılmış ve Kemal Tahir'in dil ile olan ilişkisi bu bağlam üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Son olarak Esir Şehrin Mahpusu romanı, argo-dil-anlam bağlantılarıyla incelenmiş ve romancının argoyu nasıl örtük bir işlevde, hayatın alışıldık düzenine bir itiraz olarak kullandığı gösterilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kemal Tahir, argo, Cumhuriyet Devri Türk Romanı.

The Theoretical Structure of Slang and The Example of Esir Şehrin Mahpusu

Abstract

Although issues such as the meaning of the word, history and classification of slang have been written extensively and especially studied by linguists; the issue of what it adds to the literary text has not been given much attention. The use of slang in fictional texts is based on some historical reasons, sociological determinations, and the author's desire for realism. However, it is necessary to look at the answer to the question of how the function of slang in the text provides an opportunity for the author in the use of language rather than the content of the literary text. Slang can be read as an objection to the language of the period.

In this article, based on Jonathon Green's Slang A Very Short Introduction, the theoretical structure of slang is examined and classification and criteria are emphasized. Then, the historical development of slang in Turkish and slang dictionaries in Turkish are briefly mentioned. The function of slang in literary texts is discussed and Kemal Tahir's relationship with language is evaluated in this context. Finally, the novel Esir Şehrin Mahpusu is analyzed in terms of slang-language-meaning connections and it is tried to show how the novelist uses slang in an implicit function as an objection to the established order.

Keywords: Kemal Tahir, slang, Republican Era Turkish Novel.

Extended Abstract

Introduced as a term from the 17th century onwards, slang is still a subject of scholarly debate for researchers regarding its description and limitations. It has been the subject of research mostly for language-related studies, and its function in

* Dr. Öğr. Üyesi, Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eskişehir / Türkiye, e-mail: depedeniz@gmail.com

ORCID : <https://orcid.org/0000-0003-3183-4617>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Depe, D. (2023). Argonun Kuramsal Yapısı ve Esir Şehrin Mahpusu Örneği. *Küllüye*, 4(2), 242-261. DOI: 10.48139/aybukullıye.1344672.

Makale Bilgisi / Article Information:

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
17 Ağustos 2023	18 Eylül 2023	Araştırma Makalesi	242-261
17 August 2023	18 September 2023	Research Article	

literary texts has been assessed through the framework of realism focusing on its feature to reflect spoken language. In this article, while Jonathan Green's work titled *Slang: A Very Short Introduction*, which does not have a Turkish translation, is taken as a basis, and discussions on slang by researchers such as Eric Partridge, Julie Coleman, Jonathan Lighter and Bethany Dumas are classified and summarized. Information about the theoretical structure of slang is provided through the matter of what is considered as slang, why it is used, and slang classifications and criteria, and then its journey in Turkish is covered. The purpose is to ground the theoretical relation of the analyzed text with slang, and to demonstrate what kind of contribution Kemal Tahir makes to the use of slang in Turkish.

Can slang have a function other than enhancing realism in a literary text? When we look at the definition, characteristics, and classification of slang, we can see that its sole purpose is not limited to realistically reflecting street language. Slang conceals meaning, thus enriches it. It alters the objects, loads their plain meaning with new meanings. We encounter a literary language that has moved beyond the confines of literal language, and this seems far from the language understanding embraced by realistic literature. Therefore, Kemal Tahir's recourse to slang in his works should be interpreted not only based on the understanding of realism but also as a contribution to enriching the semantic scope of the literary text.

Kemal Tahir did not prefer to use a standart language to recount the period of imperial collapse: being of the opinion that the corrupt system could only be represented by a corrupt language, he consequently drew a parallel with slang here. Because slang also serves as a tool to break dullness. The country into which the writer born in 1910, was in turmoil: Kemal Tahir's youth passes in all these turmoil, differences of opinion, conflicts and events. In this study, the focus is on the use of slang solely in the novel: *Esir Şehrin Mahpusu*.

The function of slang in the novel is not only to provide dramatization of the text. In *Esir Şehrin Mahpusu*, Kemal Tahir employs more than five hundred slang words. This world of the novel, which immerses the reader with sound and image, also aims "undermining of the standard" indicated by Green. It is Istanbul Turkish regarded as the standard language. The use of language builds up a world of meaning, and when language is distorted or employed in a different manner, it corrupts the meaning as well. The world that Istanbul Turkish, *Esir Şehrin İnsanları*, and *Kâmil* imply is a modern, pro-western, enlightened and revolutionist world. Juxtaposing slang with this language, Kemal Tahir breaks the spell by putting *Kâmil* in a different world where an alternative language is used. Now, all ideals have become meaningless. The reality of the country and the nature of man stand starkly exposed in front of him. In this manner, the world of meaning offered by standard Turkish is undermined by slang.

Certainly, it cannot be asserted that Kemal Tahir did this on purpose and by planning ahead. It is evident that he incorporates slang to reflect reality and show the true face of the idealized Anatolian people. However, whatever the author's main purpose, it does not change the fact that we can see clear examples of the theoretical functions of slang in the example of *Esir Şehrin Mahpusu*. Slang

rendered the text realistic, and brought its imaginative and auditory potency to the climax. However, it also disrupted the idealized world of meaning and represented the author's ironic outlook on life.

As a consequence it has been found that slang, by virtue of its theoretical structure, enriches the meaning by obscuring it, and due to this reason, is significant not only for reflecting spoken language but also for expanding the text visually and aurally. Providing examples from Kemal Tahir's novel *Esir Şehrin Mahpusu*, it has been observed that despite the novel's narrow time and place setting, it successfully reflects the historical and social context with the support of the wealth of meaning provided by slang. Kemal Tahir found the language of objection in slang; just as slang obfuscates meaning, he, too, ironically hid his intended messages in slang.

Giriş

Argonun bir terim olarak hayatımıza girişi, tarihi, anlamı ve kavramın sınırları hakkında farklı kaynaklardan birbirine benzer bilgilere ulaşmak mümkündür.

Fransızca bir kelime olan *argo*, ilk kez 1628 yılında dilenci esnafının jargonunda geçen “dilenci” manasındaki *argotier* ile “dilenmek” demek olan *argoter* kelimelerinde görülmektedir. Fransız yazar Antoine Furetière (1619-1688)'e göre 17. yüzyılın sonlarından itibaren “dilencilerin ve hırsızların dili” anlamında kullanılmaya başlanmıştır. *Argo*'nun menşei belli değildir. Ancak bir görüşe göre kelime, muhtemelen Eski Fransızcada “azarlamak, paylamak” anlamına gelen *hargoter* veya “yarmak, parçalamak” karşılığındaki *harigoter* fiillerinden türetilmiş bir isim olmalıdır. Başka bir görüşe göre de kelimenin Eski İspanyolcada “kaba saba adam” demek olan *arigote* kelimesinden gelmesi ihtimal dâhilindedir (Şen, 2016, s.20; akt. Dauzat, 1938).

Jonathon Green, argonun kurgudaki en eski kullanımını için 1756'daki William Toldervy'nin *The History of The Two Orphans* oyununun birinci perdesine işaret eder (2016, s. 28). Elbette argonun tarihi çok daha eskilere dayanır. Green, Yunanlıların ve Romalıların argosu olduğundan emindir; örnek olarak da Latin edebiyatındaki cinsel ilişki, vajina ve penis imgelerini verir, bu imgelerin modern argoların habercisi olduğunu söyler (2016, s.28).

Argonun anlam sınırları hep bir tartışma konusu olmuştur. Neyin argo olduğu sorusu, araştırmacıları birtakım tasnifler ve ölçütler oluşturmaya iter. Örneğin argo neden kullanılır sorusuna verilen cevaplardan bazılarını burada anabiliriz:

- *Yaşça genç olanlar ve kalbi genç olanlar tarafından sadece eğlence için, şaka maksadıyla.*
- *Nüktede, yaratıcılıkta ve mizahta bir egzersiz olarak. Burada amaç genellikle kendini gösterme ve züppeliktir.*
- *Farklı ve orijinal olmak için.*
- *Pitoresk olmak için.*
- *Soyuta sağlamlık, somutluk havası vermek için.*
- *Alt seviyedeki biriyle konuşmak veya yazmak, halkı eğlendirmek ya da sadece birinin dinleyicileriyle/konusuyla konuşma dili düzeyinde olmak için.*
- *Sosyal ilişki kolaylığı için (Green, 2016, s.29).*

Neyin argo olduğu sorusuna gelince, karşımıza farklı araştırmacıların farklı ölçütleri çıkar. Örneğin Eric Partridge argo için on yedi kriter önerirken, Julie

Külliye

Coleman bu sayıyı on bire indirir. Jonathan Lighter ve Bethany Dumas ise bu ölçütleri daha da azaltarak, dört kriter öne sürer ve bir kelimenin argo sayılabilmesi için bunlardan en az ikisini sağlaması gerektiğini söylerler (Green, 2016, s.29-31).

Lighter-Dumas'nın kriterleri şunlardır:

- *Kelimenin varlığı resmî ya da ciddi konuşmanın/yazının saygınlığını önemli ölçüde azaltır.*
- *Kullanımı, kullanıcının ya referansa ya da bu tür özel aşinalığa sahip olan ve terimi kullanan daha düşük statülü/daha az sorumlu insan sınıfına özel aşinalığı ifade eder.*
- *Daha yüksek sosyal statüye veya daha fazla sorumluluğa sahip kişilerle sıradan söylemde tabu bir terimdir.*
- *Bilinen geleneksel eş anlamlısının yerine, özellikle kullanıcıyı geleneksel öğenin neden olduğu rahatsızlıktan korumak ve kullanıcıyı daha fazla detaylandırmanın rahatsızlığından korumak için kullanılır (Green, 2016, s.31).*

Jonathan Green'in kendisi de, argo üzerine yaptığı bu çalışmasında kavramı tasnif etmeye ve özelliklerini belirlemeye çalışmıştır. Argo politikasının ırkçı, homofobik, cinsiyetçi ve kadın düşmanı olduğunu söyleyen Green, terimi dört alt başlıkta inceler: kafiyeli argo, tersten konuşma, mesleki argo (jargon) ve küfür (2016, s.31-32). Araştırmacının argo ile ilgili tespitlerini de aşağıdaki gibi özetleyip maddeleştirmek mümkündür:

- *Argo muhalefettir.*
- *Standardın altını oymaktır.*
- *Argo, "kirli kelimeler" olarak kolayca reddedilebilir ancak asıl rolü müstehcenlik değil, yıkıcılıktır. (Politik yıkım değil, dili yıkmak, dili alt üst etmek).*
- *Konuşmacı, bir üniforma giyer gibi ortamın argosunu giyebilir.*
- *Bazı yerel kullanımlar argo olarak sınıflandırılrsa da bu doğru değildir.*
- *Tematik aralığı geniş değildir ancak eş anlamlılığı çok derindir.*
- *Kavramsal olarak dardır, soyutlama ve felsefe yapmaz.*
- *Şimdi ve burada'nın dilidir.*
- *Somutla sınırlıdır, soyut ve uzak olanla alay eder.*
- *Kayıt dışı doğası vardır.*
- *Belirli konular hakkındaki düşünme şeklimizi yansıtır.*
- *Her zaman erkektir. Dilsel formu, erkek bakışıdır.*
- *Cinsiyet ayrımcılığına dayanır.*
- *İrkçi, milliyetçi, yaşlı, beden ölçülü ve çeşitli şekillerde fobiktir.*
- *Suç ve içki dışındaki ana meşguliyetleri sektir.*
- *Argonun nihai kaynağı şehirdir.*
- *Geçici ve kabadır. Sokak mizahı vardır (2016, s.41-50).*

Türkçede argo meselesine bakıldığında, ilk izler *Dîvânu Lugâti't-Türk'te* bulunur.¹ Türkçedeki en geniş argo sözlüğünü hazırlayan Hulki Aktunç, "Türkçede argonun büyük olasılıkla ilk tanımlarından birisini, "hâce-i evvel" Ahmed Midhat" efendinin şu cümle ile yaptığını söyler: "Fransızcanın patuva ve argo gibi tabirlerle yâd olunan ve esâfil ve erâzile mahsus bulunan kelimât ve tâbirâtı" (Aktunç, 1998, s.12).

Türkçedeki ilk argo sözlüğü ise A. Fikrî tarafından yazılmıştır. *Lugat-ı Garibe* adlı bu sözlük, 1305'te şu not ile yayımlanır:

¹ Ayrıntılı bilgi ve *Dîvânu Lugâti't-Türk'te* argo örnekleri için bk. Develioğlu, 1980, s. 37.

“Hiffet-i mizaç ashabı nezdinde mütedavil elfazdan kesb-i iştihar edenlerini ve adap-ı umumiyeye muhalif olmayanlarını erbabına müracaatla hizalarında mânâ-ı muhtasaraları şerh olunarak neşrini tensîb eyledim. Cesaretim, ufak bir âsân hükmünü almış olan ıstilahât-ı hafif meşrebin sırasına göre ihtiyaç mes ettirdiğindendir. İşte bu sebepten dolayı Lugat-ı Garibe serlevhası altında neşrine hâmekeş cürret olduğu lügatçeyi enzâr-ı karî’ne arz eylerim” (A. Fikri, 2019, s.6).

Tanımlar ve tasnifler, çeşitli kaynaklardan çoğaltılabilir. Burada Hulki Aktunç’un tasnifini genişleten Nevzat Özkan’ın altı ayrı dünyaya ve on sekiz ayrı sosyal gruba ayırdığı argoları anabiliriz:

I. Suç (?) dünyası

1. Hırsız, dolandırıcı, yankesici argosu
2. Uyuşturucu (kaçakçılığı, satıcılığı, kullanıcılığı) argosu
3. Kumar (kumarhane, kumarbaz) argosu
4. Kabadayı (bıçkın, külhanbeyi, serseri) argosu
5. Dilenci argosu

II. Kapalı dünyalar

6. Hapishane, tutukevi (mahpus, tutuklu) argosu
7. Yatılı okul, okul (öğrenci, öğretmen) argosu
8. Kışla (asker) argosu
9. Denizcilik (denizci) argosu

III. Azınlık dünyası

10. Etnik azınlıklar argosu
11. Göçmen argosu

IV. Cinsel dünya

12. Cinsel argo
13. Eşcinsel argosu
14. Fuhuş (genelev, fahişe, genelev müşterisi) argosu

V. Alışveriş dünyası

15. Esnaf (satıcı, seyyar satıcı, eskici, dövizci...) argosu
16. Şoför (kamu taşıma araçları sürücüsü, yolcusu) argosu
17. Eğlence yerleri (gazino, meyhane, müzisyen) argosu

VI. Spor dünyası

18. Spor (sporcu, taraftar) argosu...

Bu isabetle yapılmış tasnife;

VII. İnanç dünyası

19. Dinî grupların (tarikatlardan, cemaatlerin) argosu

20. Fikir gruplarının (sağ, sol, parti, dernek, loca, kulüp) argosu

VIII. İletişim dünyası

21. Radyo ve televizyonlarda program sunan sunucuların veya disk jockeylerin argosu

22. İnternet, telefon ve mektup arkadaşlarının argosu ve benzerleri de eklenerek sayı daha da artırılabilir (Özkan, 2016, s.34-35).²

Argonun Edebî Metindeki İşlevi ve Kemal Tahir’de Argo

Argonun edebî metindeki işlevini incelemek için öncelikle amacına bakmak gerekir. Tanımı, kullanım alanları, oluşturulma şekilleri bir yana; argonun “temel oluşum gerekçesi gizleme duygusu”dur (Akar, 2014, s.31) ve “soyutlanmışlık ve kural tanımazlık argonun temel felsefesini oluşturur” (Güneş, 2016, s.307). Edebî bir eserde de komik durum yaratmak, günlük hayatı yakından tanıtmak, dilde başkaldırı ve bir karşı-anlam yaratmak, yabancılaşmayı ve dışlanmışlığı göstermek amacıyla kullanılır (Kefeli, 2016, s.200).

Edebî metinlerde argo üzerine yapılan çalışmalar, genellikle eserin gerçekçiliği desteklemesi üzerinden ilerler. “Bu tercihin temel nedeni “Bu dili kullanan kimsenin ağzını aynen nakletmek...” ve roman kişisini daha gerçekçi kılmak düşüncesinden doğmaktadır” (Geçer, 2007, s.89). Emel Kefeli, argo ve gerçekçilik ilişkisi için Victor Hugo ve Emile Zola’yı örnek gösterir. Türk edebiyatından da Ahmet Vefik Paşa, Ahmet Rasim ve Mehmet Akif Ersoy’u işaret eden Kefeli, eski bir risaleyi ilginç bir örnek olarak sunar:

Türk edebiyatında realiteye sadık kalma amacıyla argonun kullanıldığı en ilginç örneklerden biri hiç kuşkusuz İstanbul’da Nuruosmaniye Kütüphanesi nr. 4925’te kayıtlı olan bir mecmuanın 48b-76a sayfaları arasında yer alan bir risaledir. İstinsah tarihi H. 1132 (M. 1720) olan risalenin müstensihi belli değildir. Müellifi ve adı kayıtlı olmayan bu risalede Osmanlı devletinin en güçlü olduğu devirde toplumun çöküşünü, bozulmasını izleyen müellifin sosyal tenkidi ile karşılaşırız. Evde, sokakta, işte yaşamın her anında gözlemediği "edebe mugayir" davranışları ve bunlardan duyduğu rahatsızlığı günlük konuşma dili ile ifade eder. Sanatlı bir dil kullanmayan müellifi halkın kullandığı dili, zaman zaman da argo ve küfüre müracaat ederek kullanmaktadır. Yazı dili yerine konuşma dilinin kullanılması ile realiteye uygun, toplumdaki bozulmaya, çirkinliğe paralel bir dilin kullanılmış olması dikkat çekicidir. Toplumdaki bozulma âdeta metnin dilinde de kendini gösterir (Kefeli, 2016, s.202).

Argonun edebî metinde gerçekçilik dışında bir işlevi olabilir mi? Tanımına, özelliklerine, tasnifine baktığımızda tek amacının sokak dilini gerçeğe uygun bir şekilde yansıtmak olmadığını görebiliriz. Argo anlamı örter, böylece zenginleştirir. Eşyayı değiştirir, çıplak anlamına yeni manalar yükler. Literal dilin dışına çıkmış edebî bir dil ile karşılaşmış oluruz. Bu da gerçekçi edebiyatın sahiplendiği dil anlayışından uzak görünmektedir. Bu yüzden Kemal Tahir’in eserlerinde argoya başvurmasını sadece gerçekçilik anlayışına göre değil, edebî metnin anlam alanının zenginleştirilmesine bir katkı olarak okumak gerekir.

Kemal Tahir’in dil üzerine detaylı ve akademik düşündüğünü notlarından takip etmek mümkündür. Kelimelerin nasıl tetkik edildiği, yazı sistemleri, lügat, gramer, kelime uydurma meselesi, dil bilgisi, dil devrimi vb. notlarında bahsi geçen

² Mehmet Arslan’ın argo kelimelerin oluşma yolları listesi için bk. Arslan, 2009, s. 33-38.

meseleler olarak sayılabilir. Yabancı kaynaklardan da beslenen Tahir'in; Abel Hovelacque'in *La Linguistique*'sine ve Francis Wey'in *Histoire des révolutions du langage en France*'ına başvurduğunu, Brosses, Montaigne, M. Breal, Vendryes, Brockelmann gibi isimlerden de alıntılar yaptığını görürüz. Gramer ve tarih bakımından dilleri karşılaştıran yazarın; ağız meselesi, konuşma dili gibi konular üzerinde bilimsel metotlarla düşünmeye çalıştığı da notlarda karşımıza çıkar. Argo, onun dil ile ilgili hassasiyetinin bir parçasıdır. Hazırlamış olduğu argo sözlüğü de³ bunun bir kanıtı olarak görülebilir.

Muhammed Hüküm, Kemal Tahir'in argoyu romanlarında kullanma sebebi olarak beş madde üzerinde durur: gerçekçilik, halktan yana olmak, statükoya yönelik korkunun bir yansıması, normalleştirme ve iki tip arasındaki farklılığın altını çizme (Hüküm 2017: 427-429). Romanlarındaki dil kullanımının özellikle hapisane romanlarında dikkat çekmesi de bu sebeplerle birlikte düşünülebilir: "Kemal Tahir'in tüm romanlarında dilin kolektif ruhu ifade etmek için halkın söyleyişine yöneldiği net bir biçimde söylenebilir. Romancılığının ilk evrelerinde Marksist ideolojinin etkisi, bu bağlamda hapisane romanlarında daha net bir biçimde kendini gösterir" (Hüküm, 2017, s.427).

Ancak argo ve hapisane ilişkisini yazarın sadece dil hassasiyetiyle ve gerçekçilik arzusuyla açıklamamak gerekir:

Kemal Tahir'in argoya verdiği ağırlık öncelikle onun hapisane hayatıyla, İstanbul, Malatya, Çankırı, Çorum gibi cezaevlerinde yaptığı gözlemlerle ilgilidir. Hapishanedeki insanları anlatan bir yazarın, hırsızın, esrarkeşin, uçkur düşkünlüğünün, katilin, kumarbazın konuşma biçimini yansıması her şeyden önce bir zorunluluktur. Fakat yazarın argo dikkati bu zorunluluğu aşan bir anlam ifade eder: O, argonun çeşitli yetersizliklerin ve yoksunlukların dili olduğunun farkındadır. Argonun içinde gizlenen anlamlara ulaşan aydın, bir bakıma arızalı bireylerin ve grupların hangi toplumsal yapının ürünü olduklarını kavrayabilir (Narlı, 2010, s.101).

Kemal Tahir, imparatorluğun çöktüğü dönemi standart bir dille anlatmayı tercih etmemiş; bozuk düzenin ancak bozuk bir dille temsil edilebileceğini düşünmüş ve argo ile burada bir paralellik kurmuştur. Argo, aynı zamanda donukluğu kırmak için de bir araç işlevi görür. 1910 doğumlu yazarın içine doğduğu ülke, karmaşa içindedir. Yirmili yıllar işgal, savaş ve maddi imkânsızlıklar ile geçer. Bağımsızlık mücadelesi başlı başına bir sorunken, mücadeleyi kazanmak yepyeni sıkıntılara kapı açmıştır. Yeni bir ülkenin nasıl kurulacağı hususundaki fikir ayrılıkları, beraberinde çatışmayı getirir. Muhafazakârlar ve yenilikçiler olarak iki ayrı grupta toplanan meclis üyeleri, kimi zaman örtülü kimi zaman açıktan tartışarak, bu sancılı sürecin bir parçası olmuşlardır. Halifeliğin ve şeriat mahkemelerinin kaldırılışı, laikliğin gelişi, takvimin ve alfabenin değişmesi, şapka kanunu, İsviçre medeni kanununun kabulü gibi reformların yarattığı kargaşayı tahmin etmek zor değildir. Halk Fırkası'nda beliren ayrılıklar, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşu, Şeyh Sait İsyanı, Tahrir-i Sükûn Kanunu, İstiklal Mahkemeleri'nin yeniden faaliyete geçmesi gibi olaylarla birlikte yirmili yıllar kaynayan bir kazan gibidir. Otuzlarla beraber reformlar daha da dikkat çekicidir. Dil Devrimi, kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması, halkevlerinin kurulması, çok partili hayata geçiş, Serbest Fırka'nın kuruluşu ve üç ay sonra

³ Ayrıca bk. Tahir, 2016, s. 315-326.

kapanışı, Menemen Olayı, Türk Tarih Kongresi ve Dil Kurultayı... Kemal Tahir'in gençliği tüm bu kargaşanın, fikir ayrılıklarının, kavgaların, olayların içinde geçer.

Otuzlu yıllar sadece Türkiye için değil, dünya için de zordur. 1929 ABD ekonomik buhranı, tüm dünyayı etkilemiştir. "1930'lu yıllar artık Avrupa'da demokrasi rüzgârlarının değil, dikta rüzgârlarının estiği bir dönem olacaktı" (Akşin, 2013, s.205). 1933'te Nazi hareketinin iktidar olması bir yanda; liberal demokrasi, sosyalizm, komünizm, faşizm ve nasyonal sosyalizm gibi ideolojilerin mücadelesi diğer yandadır (Akşin, 2013, s.214). Tüm bunların elbette Türk gençlerine ve aydınlarına da sirayet ettiğini görürüz. *Kadro Dergisi* (1932-1935), *Kooperatif Dergisi* (1932-1934) ve *Fikir Hareketleri Dergisi* (1933-1940) otuzlu yılların kültür hayatında önemli basamaklardır. Otuzlu yıllar sona ererken Hatay bağımsızlığını kazanmış, daha sonra Türkiye topraklarına katılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk ölmüş, İsmet İnönü Cumhurbaşkanı olmuştur. Tüm bunların yanında İkinci Dünya Savaşı başlar. Kırklı yıllar artık savaş yıllarıdır. Her ne kadar Türkiye bunun dışında kalabilirdi de hem ekonomik hem de politik anlamda ülkenin ciddi hasar aldığı bilinen bir gerçektir. Türkiye'nin savaşa girip girmeyeceğinin belli olmamasının yarattığı tedirgin ve gergin ortam, 1942'de serbest ekonomiye geçilmesiyle yaşanan ekonomik buhran, varlık vergisi meselesi, Tan gazetesi olayı, 1947 Ankara DTCF olayları bu dönemin olumsuzlukları olarak ön plana çıkar. Öte yandan 1940'ta kurulan köy enstitüleri ve onun olumlu etkileri, kırkların karanlık atmosferini biraz olsun dağıtır.

Kemal Tahir'in *Esir Şehrin İnsanları*'nı yazmaya başladığı tarihlerde Truman Doktrini kabul edilmiş, Marshall yardımı gelmiş, Demokrat Parti kurulmuştur. Üstelik kendisi kırklı yılların tamamını hapisanede geçirmiştir. Onun içinde bulunduğu ortamın kaotik yapısı, romanlarındaki dil seçimini bizim için anlamlı kılar. Edebî sistemin alışılmış bir etiği vardır; argo alışılmış etiği bozarak metnin ve dilin ciddiyetini ortadan kaldırır. Bu sebeple anarşisttir. Yazar, argonun yaratıcı doğasından yararlanır, onu bir "nefes alma alanı" olarak tasarlar. Çünkü içinde yaşadığı dünyada nefes alacak alan kalmamıştır. İmparatorluk gibi literal dil de bir hapisanedir. Argo ile bu literal dile/düzene isyan edilir, hapisanede bir pencere açılır. Böylece Kemal Tahir, tarihi olayları anlatırken argonun yaratıcılığından da yararlanmış olur.

Argonun aynı zamanda donukluğu kırmak için de bir araç olarak kullanıldığı söylenmişti. Dönemin Türkiye'si, politik ve ekonomik açıdan karmaşada olmasının yanı sıra; sanat ve kültürel hayat bakımından da çoraktır. O yılların siyasi baskılar ve sıkıntılarla dolu olduğunu, kimsenin kıpırdayacak alanının kalmadığını düşünürsek; Kemal Tahir'in bu çoraklığı, eşyayı değiştirerek, anlamı örtüp zenginleştirerek, dramatisasyonla hareket katarak kırmayı başardığını görürüz. Argo, hem eşyayı değiştirmesi hem de iyi bir dramatisasyon imkânı sunmasıyla, ideal bir araç konumundadır.

***Esir Şehrin Mahpusu*'nda Argonun İşlevi**

Kemal Tahir'in işgal yıllarını anlattığı *Esir Şehrin İnsanları* (1956) ve *Esir Şehrin Mahpusu* (1961), 1971'de yayımlanan *Yol Ayrımı* ile birlikte bir üçleme olarak anılır. Romanın baş kahramanı Kâmil'in değişim/olgunlaşma/kişiliğini bulma serüvenine şahit olduğumuz bu üçleme, bugüne kadar edebiyat

araştırmacıları tarafından farklı açılardan incelenmiştir. Burada ise sadece ikinci romandaki argo kullanımı üzerinde durulacaktır.

Avrupa’da eğitim alan, yaşayan, birkaç dil bilen, bir devlet adamının oğlu olan Kâmil, memleketten habersiz bir burjuva entelektüeli olarak 1916’da İstanbul’a gelir ve hikâye başlar. İlk romanda Kâmil’i “dünyayı dolaştığı halde, ocak başında konuşmadan oturan tembel bir İngiliz soylusu gibi yaşamaktan hep hoşlan[an]” (Tahir, 2005, s.348) adam olarak tanıyan okur, *Esir Şehrin Mahpusu*’nun sonunda karşısında mücadeleci, cesur, aktif bir adam bulacaktır. İkinci roman, karısı Nermin’den boşanma kararı almasıyla biter; böylece onun dönüşümü de tamamlanmış olur. Evliliğin bitimi tıpkı Yakup Kadri’nin *Ankara*’sında olduğu gibi eski hayatın/eski kimliğin silinişini temsil eder.

Eser, yaklaşık kırk günlük bir süreyi kapsar, mekân sadece hapisanedir. Hem zamanın hem mekânın dar olması, romanda kullanılan dile ayrı bir dikkatle eğilmeyi gerektirir. Kemal Tahir, kullandığı dil ile kısıtlı bir alanı genişletmeyi başarmıştır. Romanın “Hafız Ağa” başlıklı ilk bölümü Kâmil’in yeni hapisaneye nakli, suçunun yanlış anlaşılması sonucu adi suçluların koğuşuna düşmesi ve buradaki gözlemlerinden oluşur. Koğuşun içine koyulmuş bir kamera işlevi gören bu bölümde, “görüntü” ve “ses” ön plandadır. Karakter ise saf, kibar, kandırılan, eşyalarına ve parasına el konulan biriyken yavaş yavaş başka birine dönüşür. Gülümseyerek boş verdiği, iyi niyet sanıp geçiştirdiği tüm “kandırılma”ları içinde birikir ve bölüm sonunda Fatma Hanım’ın getirdiği kurabiyeye el koyanları dövmesiyle patlama noktasına ulaşır. İkinci bölüm olan “Millici Abi”de ise kendini gerçekleştirmiş bir Kâmil Bey buluruz. Bu bölümde argo da işlevini tamamladığından pek kullanılmaz, sadece arka planda silik bir dekor gibi arada görünüp kaybolur.

Jonathon Green’in “argo neden kullanılır” a verdiği cevaplardan özellikle ikisi *Esir Şehrin Mahpusu* özelinde detaylandırılabilir: “pitoresk olmak için” ve “konuşma dili düzeyinde olmak için” (Green, 2016, s.29). Elbette kahramanların argo konuşmaları “sadece eğlence için, şaka maksadıyla”, “yaratıcılıkta ve mizahta bir egzersiz olarak”, “farklı ve marjinal olmak için”, “sosyal ilişki kolaylığı için” gibi sebeplere de bağlanabilir. Ama burada amaç, yazarın argoyu metinde nasıl edebî işlevle kullandığını tartışmaktır.

Metne ilk bakışta argonun “konuşma dili”ni gerçekçi bir şekilde yansıtmak niyetiyle kullanıldığı görülür. Kemal Tahir’in amacı budur. On iki yılını hapisanede geçiren yazar, mekânı sadece tasvirle resimlemekle yetinmemiş; sesle de doldurmuştur. Tahir’in romancılığının en belirgin ve başarılı özelliklerinden biri de drammatizasyondaki bu başarısıdır. Peş peşe gelen diyalogları gözlerimiz takip ederken kulaklarımız da tüm sesleri duyar:

-Meraklanma! Irakta değil! Çenesiyle çıktığı kapıyı gösterip göz kırptı:

-Suçu ne bu yiğidin?

- İftira!

-İyi imiş! Bağırıldı: Ulan Amcabey!.. Sami müşteri geldi, bereketin artsın pezevenk!.. Çavuşa bir göz daha kıptı: Bugün bunlar, dört oldu böylece ... Bayram üstü, iftira çoğalır. Bavul bunun mu?

- Bunun.

- İyi imiş. Ulan hey Amcabey ... Sana dedim kodoş!..

Kapıdan gözlüklü bir baş uzandı, telaşla sordu:

- Hastaneciler mi? Ulan Vahap Onbaşı, sen mi seslendin birader?

- Nah sana iftiralanmış bir yiğit. Başefendi getiriyor!

- Buyurun başefendi!" (Tahir, 2007, s.21).

Romanda buna benzer diyalog çoktur, yazar bu dar ve kısıtlı mekânın tasvirini görüntülerle değil, seslerle yapmayı tercih etmiştir. Küfür, argo ve ünlem bu sebeple ayrı bir önem arz eder. Bilhassa ilk bölümdeki argo kelimeler, başlı başına bir "pitoresk" malzemedir. Çünkü okurun gözünde canlandıracağı eşyalar, manzaralar, kıyafetler son derece sınırlıdır. İnsanları kullandıkları dil ile tanırız. Onlara yakıştırılan argo kelimeler, bize birtakım manzaralar hayal ettirir; böylece hapishanenin tüm tiplmeleri hakkında az çok bir fikir sahibi oluruz. Green'in argo için "düşünme şeklini yansıtır" (Green, 2016, s.41) tespiti, tam olarak bunun bir örneğidir. Fayrap Ömer'in sesi, bir yandan kişiliğinin de tasviridir:

"- Kaçan şanlı, kovan namlı, anasından Hazreti Ali nişanlı... Salozlara şapşap... Kızlara haphap... Mevlânakapılı Fayrap Ömer köleleri...

- Kısa kes namussuz!.. Senden bize kurtuluş yok mudur?

- Fayrap be anam babam. Şu kapıyı fayrap et ki... Osman Ağa'mdan kan gardiyanına kâğıt getiriyoruz" (Tahir, 2007, s.20-30).

Yine romandaki başka bir sahnede, diyaloglar kişilerin kimliğini ele vermektedir. Kâmil çekingen ("Kusura bakmayın efendim"), Osman Ağa gaddar ("Şamar geliyor. Ulan buralara yeni zagon mu çıkaracaksın? Papelleri görelim!"), Mahmut yalancıdır:

Kâmil Bey, üzerinde çok para olmadığına üzülerek cüzdanını çıkardı, fakirliğini göstermemek için biraz döndü, beşer liralık iki banknotu tepsiyeye bıraktı:

- Kusura bakmayın efendim. Az ama...

- Boş ver Hafız! Eyvallah! Seringel tepsiyeyi delikanlı Mahmut'a uzattı: Ha bereket Toycu! Mangiz elado!

-Yok, şart olsun Seringel Dayı... Kapıda Vahap Onbaşı bizi silkeledi ki karnımızın içine kadar... Metelik nanay!

- Bastır oğlum!

-Valla... Billa...

-Şamar geliyor. Ulan buralara yeni zagon mu çıkaracaksın? Papelleri görelim! Seninkiler kan kokuludur. Tekliği, yüz ona geçer.

- Anam avradım...

-Höst. Yırtıl pulları!

Mahmut, ağlar gibi yalvardı:

- Borcum olsun Osman Abi ! Kocakarı mangiz getirecek. Sidikli'yi sen bilirsin, bizi boşlamaz.

Seringel, Osman Ağa'nın konuşmasına meydan vermedi:

- Şimdi seni soyar, orana kadar ararım. On beş papelden haberim yok mu, verek?

Toyucu Mahmut birden yıldı:

- *Ulan dümbük Vahap Onbaşı! Bizi dünyaya bozum etti. Şart olsun Osman Abi...*
- *Uzatma, sökül! Bunlar yeni numaralar mı oğlum? (Tahir, 2007, s.72).*

Elbette romanda argonun işlevi sadece metnin dramatizasyonunu sağlamak değildir. Kemal Tahir, *Esir Şehrin Mahpusu*'nda yüz elliden fazla argo kelime kullanır.⁴ Okuru ses ve görüntüyle içine çeken bu dünya, aynı zamanda Green'in işaret ettiği "standartın altını oyma"yı da amaçlar. Standart olarak kabul edilen İstanbul Türkçesidir. Dilin kullanım biçimi, bir anlam dünyası inşa eder ve dil bozulduğunda/farklı bir biçimde kullanıldığında bu anlamı da bozmuş olur. İstanbul Türkçesinin, *Esir Şehrin İnsanları*'nın, Kâmil'in işaret ettiği dünya modern, batıcı, aydın, inkılâpçı bir dünyadır. Kemal Tahir'in bu dilin karşısına argoyu koyarak, Kâmil'i başka bir dilin kullanıldığı başka bir dünyaya sokarak büyüü bozar. Artık tüm idealler anlamsızlaşmıştır. Ülkenin gerçeği, insanın doğası tüm çıplaklığıyla karşındadır. Böylece argo ile standart Türkçenin teklif ettiği anlam dünyasının altı oyulmuş olur.

Elbette Kemal Tahir'in bunu bilerek, planlayarak yaptığı iddia edilemez. Onun argoyu gerçekliği vermek, idealize edilen Anadolu insanının asıl yüzünü göstermek için kullandığı aşikârdır. Ancak yazarın asıl amacının ne olduğu; argonun teorik olarak işlevini incelediğimizde, *Esir Şehrin Mahpusu* örneğinde bu işlevlerin açık birer örneğini görebildiğimiz gerçeğini değiştirmez. Argo metni gerçek kılmıştır, görsel ve işitsel gücünü zirveye taşımıştır. Ancak aynı zamanda idealize edilen anlam dünyasını da bozmuş, yazarın hayata ironik bakışının bir temsili olmuştur.

Kemal Tahir, klasik tarih anlayışından uzak bir yazardır. Cumhuriyetin prensipleri çerçevesinde inşa edilmek istenilen toplum tahayyülüne de katılmaz. Kullandığı dilin ve romanlarındaki meseleleri ele alış biçiminin ve kahramanlarının sosyolojik kökenlerinin farklılığının sebeplerinden biri bu meseledir. Diğer bir husus, savunduğu ideolojinin Marksizm olmasıdır. Sanat görüşü de ideolojisine bağlı olduğuna göre söz konusu anlatımın tercih ettiği dil, resmî cumhuriyetin dili olamaz. Standart Türkçenin dışında bir dil kullanmak, üstelik bu dili ironik imkânları ile kullanmak doğrudan doğruya bir itiraz anlamı taşımaktadır. Cumhuriyetin yaratmak istediği toplumsal inşa biçimini anlamsızlaştırmak, ilkeleri komikleştirmek olarak da okunabilir. Metnin esası dil olduğuna göre, dile yapılan her türlü müdahale aslında toplumsal olana bir müdahaledir, itirazdır.

İktidar ve bu iktidarın dominant dünya görüşü bir yanda; açıktan itiraz edemeyen kitle diğer yandadır. Hiçbir ideolojik argüman kullanmayan, bir eylemde bulunmayan bu kitlenin; iktidarın önerdiği gibi onun prensipleriyle yaşamadığı da bir gerçektir. İşte Kemal Tahir'in dili de itirazın dilidir. İtirazın dili de romanlarında kendisini argo olarak göstermiştir.

Sonuç

On yedinci yüzyıldan itibaren bir terim olarak hayatımıza giren argo, araştırmacıların anlamı ve sınırlılıkları üzerine hâlâ tartıştığı bir meseledir. Daha çok dil ile ilgili araştırmaların konusu olmuş; edebî metindeki işlevi, konuşma dilini yansıtması odağa alınarak gerçekçilik üzerinden değerlendirilmiştir. Bu makalede Jonathan Green'in Türkçede baskısı olmayan *Slang A Very Short Introduction*

⁴ Kullanılan kelimelerin listesi için makale sonundaki eke bakılabilir.

çalışması temel alınmış ve Eric Partridge, Julie Coleman, Jonathan Lighter ve Bethany Dumas gibi araştırmacıların argo üzerine tartışmaları tasnif edilerek özetlenmiştir. Neyin argo olduğu meselesi, argonun neden kullanıldığı, argo tasnifleri ve ölçütleri üzerinden argonun kuramsal yapısı çizilmiş ve Türkçedeki serüveni üzerinde durulmuştur. Burada amaç, incelenen metnin kuramsal açıdan argo ile olan ilişkisini temellendirmek ve Türkçede argo kullanımına Kemal Tahir'in nasıl bir katkı sunduğunu göstermektir.

Roman ve öyküde küfür, argo, yerel söyleyiş hep gerçekçilik ilkesi üzerinden değerlendirilmiştir. Yazar konuşma diline ne kadar yakınlaşırsa o kadar gerçekçi ve başarılı kabul edilir. Oysa argo, küfür ya da yerel söyleyişten çok farklıdır. Dili bozmak, başka bir dil oluşturmak, yeni bir dünya kurmak üzerine temellenir. Bu sebeple edebî metinlerde argo kullanımının daha detaylı bir araştırmaya ihtiyacı vardır. Bu makaleye Kemal Tahir'in örnek olarak seçilmesinin sebebi de onun dil ile olan ilişkisinin argonun asıl doğasına uygun olmasıdır. Bilhassa Esir Şehir üçlemesinin sosyolojik değeri ile dilsel paralellliği; *Esir Şehrin Mahpusu*'nun argo-dil-anlam ilişkisini çok iyi yansıtması bu seçimde etkili olmuştur.

Sonuç olarak argonun, kuramsal yapısı gereği anlamı örtterek zenginleştirdiği, bu sebeple sadece konuşma dilini yansıtmasıyla değil, metni görsel ve işitsel olarak genişletmesiyle de önemli olduğu tespit edilmiştir. Kemal Tahir'in *Esir Şehrin Mahpusu* romanı üzerinden örneklendirilerek; romanın dar zaman ve mekân kurgusuna rağmen, içinde bulunduğu tarihî ve sosyal yapıyı argonun sağladığı anlam zenginliğinin desteğiyle başarılı bir şekilde yansıttığı görülmüştür. Kemal Tahir, itirazın dilini argoda bulmuş; argonun anlamı örttüğü gibi o da asıl söylemek istediklerini ironik bir şekilde argo ile örtmüştür.

Kaynaklar

- A. Fikrî (2019). *Lugat-ı Garibe Türkçenin İlk Argo Sözlüğü*, (D. Dolanbay, Haz.). Gram Yayınları.
- Akar, Ali (2014). Türk sözlük biliminde tanımsız bir alan: sövgü sözleri, *Dil Araştırmaları*, (14), 27-33.
- Akşin, S. (2013). *Kısa Türkiye Tarihi*. İş Bankası Yayınları.
- Aktunç, H. (1998). *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü*. YKY.
- Arslan, M. (2009). *Argo Kitabı*. Kitabevi Yayınları.
- Dauzat, A. (1938). *Dictionnaire etymologique de la langue Française*. Librairie Larousse.
- Develioğlu, F. (1980). *Türk Argosu İnceleme ve Sözlük*. Aydın Kitabevi.
- Geçer, G. O. (2007). Sokak çocuğu yaratmada argo tercihi ve romanlara yansımaları, *TÜBAR*, (21), 87-108.
- Green, J. (2016). *Slang a very short introduction*. Oxford University Press.
- Güneş, İ. T. (2016). Ağır Roman'da argo kullanımı ve eserin söz varlığına etkisi, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (55), 305-317.
- Hüküm, M. (2017). *Şair-Sosyolog Kemal Tahir*. İthaki Yayınları.

- Kefeli, E. (2016). Edebiyat argo ilişkisi. (E. G. Naskali- G.S. Yüksekaya, Ed.). *Argo kitabı içinde* (199-214. ss.), Ka Kitap.
- Narlı, Mehmet (2010). Biyografi ve roman: Kemal Tahir'in hapisane romanları, hapisane insanları ve argosu, (E. Eğribel-M.F.Andı, Ed.). *Kemal Tahir 100 Yaşında kitabı içinde*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Özkan, Nevzat (2016). Gizli dil olarak argonun fonksiyonu üzerine. (E. G. Naskali- G.S. Yüksekaya, Ed.). *Argo kitabı içinde* (31-40. ss.), Ka Kitap.
- Şen, Mesut (2016). Argo kelimeleri üzerine. (E. G. Naskali- G.S. Yüksekaya, Ed.). *Argo kitabı içinde* (19-20. ss.), Ka Kitap.
- Tahir, K. (2005). *Esir Şehrin İnsanları*. İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2007). *Esir Şehrin Mahpusu*. İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2016). *Notlar Sanat Edebiyat 3 Dil Dosyası*. İthaki Yayınları.

EK:***Esir Şehrin Mahpusu*⁵ Romanında Kullanılan Argo Kelimeler**

Kelime	Kemal Tahir'in Sözlüğü ⁶	Hulki Aktunç'un Sözlüğü ⁷
abazan	mahrum, yoksun	aç / uzunca bir süre cinsel ilişkide bulunmadığı için cinsel isteği artmış, azmış kimse.
afto	(aftos) gaco, dost	(aftos) sevgili. Nikahsız karı, metres, kapatma.
alarga	(alargo durmak) uzak durmak	yaklaşma, uzak dur, açıktan geç anlamında kullanılır.
andavallı	-	saf, kolayca kanan kimse.
antika	-	garip, şaşırtıcı şey ya da kimse.
araklamak	-	çalmak
armalı	cinaslı söz	süslü, parlak söz, konuşma.
askıcı	-	borcunu ödememeyi huy edinmiş kimse.
avanak	-	akılsız, aptal, bön kimse.
aynalı dalga	-	(aynalı) iyi, hoş durum, şey/iyi durumda olan kimse.
baba	-	ganster şefi / hamam külhancısı (serseriler için)/ erkeklik organı, penis.
baltayı asmak	-	(balta) erkek /kaba saba erkek/ kimsesiz, özellikle karısı, kadın arkadaşı olmayan erkek/ erkeklik organı, penis.
basmak	-	defolmak, çekip gitmek.
bayılmak	-	vermek/para vermek
bitirim	(bitirimci) barbut kahvesi işleten	kumar, uyuşturucu alımsatımı, dolandırıcılık gibi işlerde bilgili, deneyimli kimse.
bodoslamak	(bodoslamadan) cepheden	(bodoslama) vücudun önü, en ilerdeki noktası/burun/göbek/göğüsler (kadında, kızda)
boylamak	-	gitmek; yürüyüp gitmek
bozum etmek	-	bozum olmasını sağlamak (küçük düşürmek)
caka	-	gösteriş, kurumlanma, fiyaka
cavlağı çekmek	(cavlaklaşmak) musallat olmak	ölmek, ölüp gitmek
cicozlamak	(cimcozlamak) kaçmak	bitmek, gitmek, savuşmak, kaçmak
çakozlamak	anlamak, sezmek	anlamak, kavramak, sezmek

⁵ Kullanılan baskı: Kemal Tahir, *Esir Şehrin Mahpusu*, İthaki Yayınları, 2007, İstanbul.

⁶ Tahir, 2016.

⁷ Aktunç, 1998.

çıkma	-	verme, para verme, gereksinimi olan kişiye paraca destek olma
çıkıntı atlamak	(çıkıntı) cigara	(çıkıntı) burun, küçük erkeklik organı, sigara
çivilemede perçin	-	(erkek için) cinsel ilişkide bulunmak, düzmek
değnekçi	-	taşıt aracı duraklarında sırayı gözeten sivil görevli/ genel ev fedaisi.
dehlemek	işinden atmak	kovmak, başından savmak/satıp savmak/(kumarda) vermek, ortaya koymak
deliği boylamak	(delik) mahpushane	(delik) hapisane
deppoy	(depo) çok bilgili hoca	-
dıragon	-	kopuk, vurucu kırıcı, külhanbeyi, kabadayı
dızdızcı	-	para basan bir makine icat ettiği yalanıyla dolandıran kimse
dızgallı	(dızgal) sakal	sakallı adam, yaşlı adam
dönek	-	başarısız olduğu için aynı sınıfı tekrar okumakta olan /dönme (erkek iken ameliyatla cinsiyet değiştirmiş kimse)
dubara	(dubaracı) aldatıcı	hile, dalavere, yalan
dubaracılık	aldatıcılık	hilecilik
duman toslamak	(duman yapmak) kazanmak / (dumancı) çok para kazanan kumarbaz	(duman) esrar sigara
dümbelek	-	edilgin eşcinsel/pezevenk
dümbelek çalmak	-	bilmezmiş gibi yapmak, yalan söylemek
dümbük	-	aptal, bön kimse.
dümtekleme	-	düzmek (dümtek: cinsel ilişki)
ekmeklik etmek	(ekmeklik) aptal kumarbaz	saf, toy, kolayca yenilen oyuncu
elado	-	"Gel" Anlamında kullanılır.
enselemek	-	yakalanmak, tutuklanmak
etekli şeytan	-	etek giymek: ar, namus, sözünde durma gibi erdemlerden yoksun hale gelmek
fasafiso	-	önemsiz, değersiz, yararsız

fasarya	cilve	boş, önem taşımayan söz ya da şey
fayraplamak	hızlandırmak/kapı pencere açık/soyunmak	başlamak/girişmek/açmak/yakmak/harlamak/giyinmek (özellikle ayakkabı), çıkarmak
feriştah	-	bir şeyin en iyi örneği
fertiklemek	-	gitmek, kaçmak, sıvışmak
gavur	(gavur bozuntusu) kekeme	(eskiden) kasap
gebeş	-	aptal, salak, bön
gebeşaki	-	gebeş ile aynı
gevişmek	-	(gevişlemek) ciklet çiğnemek, ağzını burnunu oynatmak
gövdelemek	-	yemek, yiyip içmek
hafız	aptal	kabadayılık törelerini bilmeyen, yabancı kimse
hallenmek	geçinmek / imrenmek, sulanmak	çok ilgi duyduğunu belli etmek
ham hum	baş ağrıtırma	anlamsız, saçma sapan konuşma
hamamcı	(hamam) mektepte disiplin kurulu	cinsel ilişkiye girdiği ya da mastürbasyon yapıp cinsel doyuma ulaştığı için boy abdesti alması gereken kimse
haphap	-	hap: bir çiğnemlik afyon
herifçioğlu	-	kızılan, öfke duyulan bir adamdan söz edilirken kullanılır.
hırbo	-	aptal, alık kimse.
hıyar	-	görgüsüz, kaba saba
hoşafına gitmek	-	hoşlanmak, beğenmek
ıhtırmak	-	üzerine çullanıp çökertmek, yatırmak
ibik kaldırmak	-	karşı çıkmak, diklenmek, sırtarmak
iftira	-	cezaevi görevlileri ve mahkumlar arasında hırsızlık suçu anlamında, alay yollu kullanılır
ipini kesmeceğine	(ipini kesmek) parasını bütün almak	kumar, dolandırıcılık vb. yollarla bütün parasını almak
kantarlıyı çekmek	(kantarlı) ağır küfür	ağır sövmek
kartaloş	-	yaşlı, geçkin, kart
kasıntıda olmak	(kasıntı) azamet, gurur	-
kaşalot	-	salak, bön, kavrayışı kıt kimse

kaşkaval	(kaşkavallık) sersemlik	bön, salak, budala kimse
katakulli	-	hile yapma, dalavereye başvurma, tuzak
kavanço etmek	(kavanço) birinin başına sarma	bir nesneyi, yerine başka bir nesne koyarak alma/bir işi bir görevi o işle görevle ilgisi olmayan birine devretme
kayarto	-	edilgin eşcinsel erkek (aşağılamak için)
kayma	-	lira, kağıt para
kenef	-	hep kötülük düşünen kimse, kötü niyetli kişi
kesik pezevenk	(kesilmek) çok konuşmak, memnun olmak / gücü takati kalmamak	kesik: olumsuz, fena, kötü /hayran, aşık -kesilmek: kumarda, alışverişte para vermek, ödemek
kıyak dalga	(kıyakçı) kumarbaz	başkalarına iyilik eden kimse/kumarda cesur, atak, bütün parasını bir anda oyuna süren oyuncu/bedavacı, beleşçi
kocakarı	anne	eş, karı, zevce/anne
kodoş	-	muhabbet tellalı, pezevenk
kokoz pilakisi	-	çok parasız kimse, aşırı züğürt
kolpa	-	fırsat, uygun durum, punt
kolpo	-	kolpa ile aynı
kopil	-	çocuk, yeni yetme, ergen
kulağını delmek	acemi oyuncuya hileyi söylemek	kendisine hile yapıldığını belli etmek, söylemek
kurabiye	parlak çocuk	(kız ve kadın için) genç, güzel, çekici/ten rengi açık, tüysüz (oğlan, genç erkek)
kurban	-	-
küfe	-	kıç, kalçalar
lehimleri tutkal	-	lehim: cinsel ilişki
leş	(leş yapmak) adamçığnemek / arabayla çığnemek	birisini aracıyla çığneyip ölümüne yol açmak
lo lo	-	çılgın, deli, kaçık, sapık. (detaylı açıklama var, bak)
lüpçü	-	karşılıklı çıkar elde etmekten hoşlanan, bu davranışı alışkanlık edinmiş kimse
makasa almak	(makas) yanağını kıstırma	iki yandan denetim altına alarak oyuna getirmek
maltayı çekmek	-	malta: hapishane avlusu, volta atılan alan

mangiz	-	para
mano	-	kumar oynatan kişiye ya da kumar oynatılan kahveye o mekanı kontrol altında tutan kabadayıya bırakılan para, pay.
mantara basmak	-	yalana kanmak, aldanmak
maraza	-	tartışma, çekişme; kavga gürültü
marizine kaymak	(mariz uçlamak) dayak atmak / (mariz) kötek	dövmek, dayak atmak
marizlemek	(mariz uçlamak) dayak atmak / (mariz) kötek	dövmek
mastor	(mastur) esrar sarhoşu	uyuşturucu kullanarak ya da içki içerek sarhoş olmuş, çok esrimiş kimse
meşe büken	güçlü kuvvetli	iri yarı güçlü erkek, güçlü ama pek akıllı olmayan adam
mıhlama	bir çeşit zar atma	bir tür zar atma biçimi
molozlamak	(molozlaşmak) çirkinleşmek, kartlaşmak	değeri düşmek, eski önemini yitirmek/yaşlanmak, ihtiyarlamak
mortocu	imam	papaz, imam. Cenaze işleriyle görevli
moruk	ihtiyar	yaşlı kimse, ihtiyar
mundar	-	-
nah	-	yapamazsın, edemezsin, eyleyemezsin anlamlarında kullanılır.
nallamak	-	öldürmek
nanay	-	-luk, olmama
okşamak	-	dövmek, dayak atmak
orostopulluk	-	alçak, orospu dölü, kahpe çocuğu
öküzleri koşmak	-	kumarda zarları atmak
pandeli	-	karagözcü argosunda bir çalgı aleti olan def için kullanılan bir kelime
papel	iskambil işletmesi	para
pavuryalamak	(pavurya) çarpuk kimse	(pavurya) bir omuzu düşük yürüten kimse
perdah	(perdahlamak) ağzını bozmak, küfür etmek	parlak, iç burkucu söz (olumsuz manada)
piyastos	(etmek) yakalamak	yakalama, tutuklama

piyaz	güiler yüz	pohpohlama, maksatlı iltifat, amaçlı ve boş övgü
posta çıkmak	(posta kurmak) aleyhte tertibat almak/düşürmek	çok anlam var, metne göre bak
posta koymak	(posta kurmak) aleyhte tertibat almak/düşürmek	karşı çıkmak, meydan okumak
postanı tutmak	(posta kurmak) aleyhte tertibat almak/düşürmek	çok anlam var, metne göre bak
pul	-	kokain
puşlavat	-	kadınlara ve eşcinsellere pezevenklik eden kimseler
racon	(kesmek) hüküm vermek	yöntem, kural, adet, usul
rampalamak	birine, bir şeye yanaşmak	yaklaşmak, yanaşmak
sabunlamak	(sabunlanmak) kumarda kaybetmek	kumarda yenmek, birisinin bütün parasını almak
sallandırmak	-	asmak, asarak idam etmek
saloz	(salozlaşmak) afallamak, şakalaşmak	salak, aptal, bön
salozlanmak	(salozlaşmak) afallamak, şakalaşmak	-
sota	-	kumarda kayıp. Kaybeden kimse
söğüşlemek	birinden para koparmak	çalmak, soygunculuk etmek
sökülmek	-	vermek, para vermek
sövüşçü	-	hırsız, yankesici
sövüşlemek	-	çalmak, soygunculuk etmek
sürtmek	-	istenen sayıları getirmek amacıyla, bir tür hileli zar atma biçimi
şıkırdam	-	(şıkırdım) oğlan, yeni yetme erkek çocuk, genç erkek
şıkırdım	-	oğlan, yeni yetme erkek çocuk, genç erkek
şıpın işi	çabucak	-
tabansız	korkak	-
tango	-	toplumun genel kurallarına aykırı giyinen, aykırı davranan kız, kadın
temizlemek	-	öldürmek

tırnaksız	fırsat düşkünü	fırsatçı, kötülüğü başkalarının güç anlarında belli olan kimse
tırtıklamak	-	çalmak/inceleme, kurcalamak
tokatı çekmek	-	tokat: hırsızlık etmek
tombul	-	iyi, hoş, olumlu
toslamak	çarpmak	rastlamak, karşılaşmak
toycu	-	genç, toy kızları türlü vaatlerle kandırarak fuhuş piyasasına düşüren kimse/fahişenin koruyucusu, dostu
tütsülü	-	sarhoş, esrik
uçlanmak	-	vermek
ufalamak	-	hırpalamak, dövmek, fena halde dövmek
ürkütme	-	çalmak, aşırmaq
verek	-	edilgin, eşcinsel erkek
voltayı almak	(volta etmek) dolaşmak	(voltasını almak) gitmek, savuşmak
yan sallamak	aldırış etmemek	önem vermemek, ilgilenmemek, aldırış etmemek
yandan çarklı	ağır giden vasıta	yavaş giden otomobil, otobüs, vapur vb.
yaylanmak	-	gitmek, savuşmak, yürüyüp ortadan kaybolmak
yelkenlemek	-	gitmek, koşup gitmek, hızla gitmek
yeşillenmek	-	bir nesneye arzu duymak, bir nesneyi istediğini belli etmek
yırılmak	geri vermek	vermek/açıkça konuşmak, itiraf etmek
yırtmak	-	gitmek/beceremek, başarmak
yollu	-	parası olan, paralı/fuhuş yapan kadın
yürütmek	-	almak/sahibinin haberi olmadan almak
zagon	(zakon) adet, usul	yasa, kural, yol, yöntem, teamül
zamazingo	-	adı o anda akla gelmeyen ya da adı söylenmek istenmeyen şey, herhangi bir şey
zamkinoz	-	gitme, gidiş, kaçma, firar
zarıma bakmak	(zar) keyif	zarına bakmak: kumar oynayan kişinin durumunu izleyip hesabını tutmak
zil	aç, yoksul	parasız, züğürt

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.